

ЦЕНТЪР ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗИ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (CAPA)

CENTER FOR AGRI-POLICY ANALYSIS (CAPA)

УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА В ЕС, САЩ И КАНАДА

Божидар Иванов

Институт по аграрна икономика
София, България

III Работна среща

“Национален земеделски форум – ОСП след 2020”

Стара Загора

08 Август 2017

Класическата икономическа теория – максимизация на печалбата, но днес – не максимизация, а премерване на максималната печалба към евентуалните загуби и риск.

Управлението на риска в земеделието (УРЗ) – все по-важна и устойчива политика за решаване на проблемите с неопределеността, загубите и гарантиране доходността и продоволствената сигурност в земеделието.

Естонското председателство – извеждане на УРЗ като приоритет на ОСП след 2020. Допитване на срещата на СМ през септември, 2017 г.

ЦЕНТЪР ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗИ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (CAPA)

CENTER FOR AGRI-POLICY ANALYSIS (CAPA)

ВИДОВЕ РИСКОВЕ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Обща концептуална рамка на риска в земеделието

1. Видове рискове в земеделието

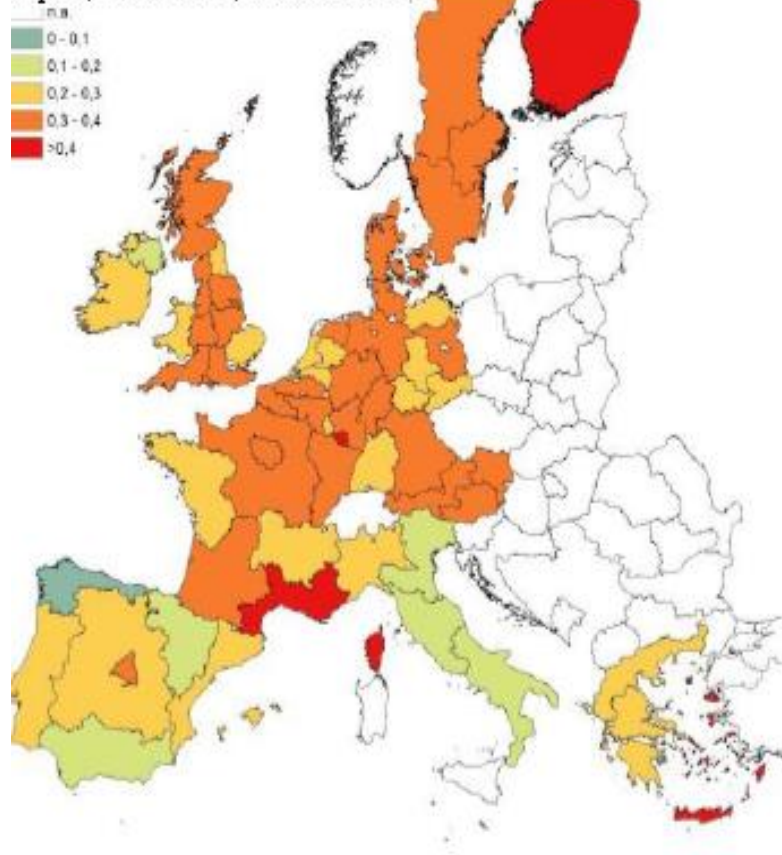
- Пазарен риск (ценови риск)
- Производствен риск (добиви, климатичен и природен риск)
- Риск от загуба на доходи
- Финансов, институционален, законодателен и системен риск

1. Индикатори за изследване

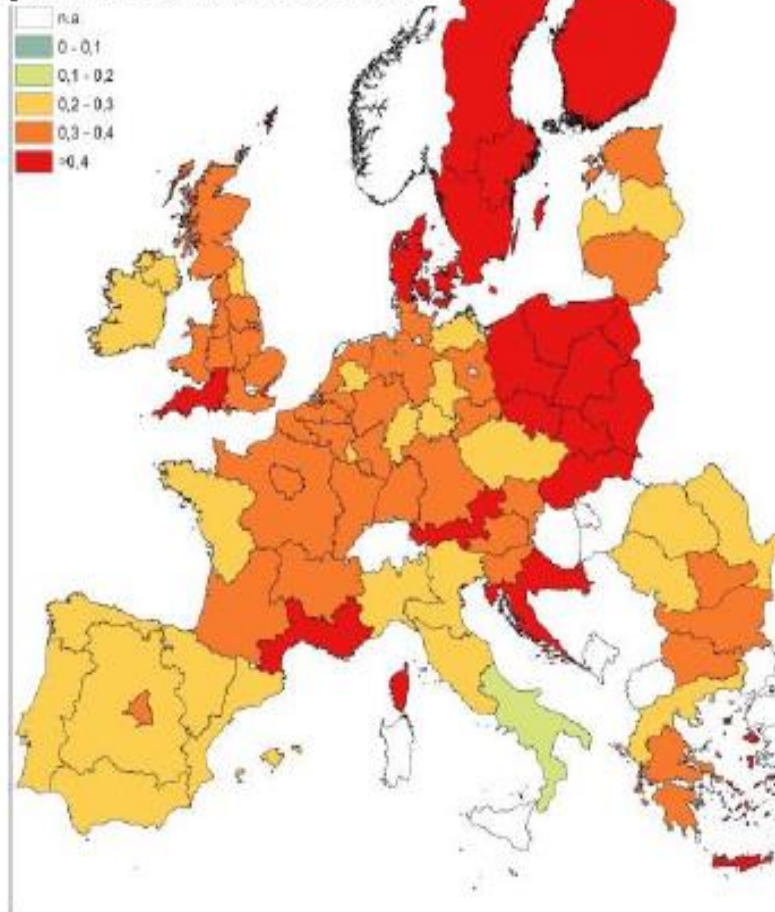
- Вариативност на показателите
- Вълнова амплитуда на данните (+-20% от средните)

Вариация на цените на пшеница, коефициент

Вариация на пшеницата 1996-2006

Вариация на цената пшеница 2007-2013

Източник: Presentation at EU Workshop "Study on risk management"

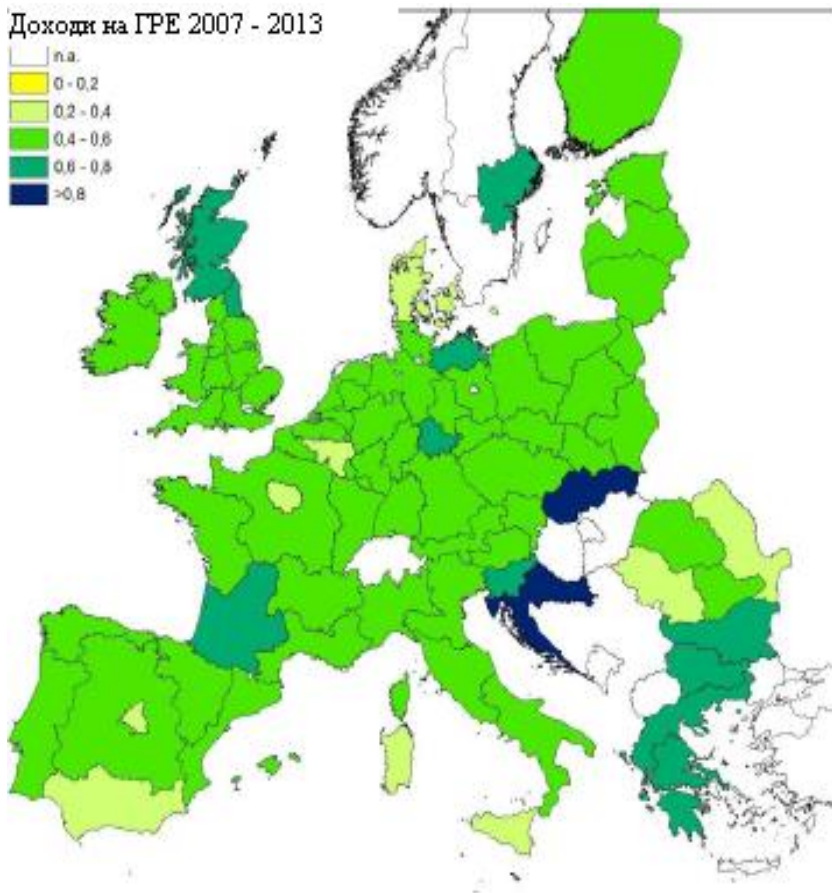
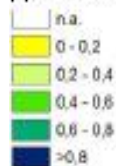

Производствен риск

- Вариацията на добивите е различна при различните култури и за отделните региони. Тези отклонения се запазват и за периода 1996-2006 и през 2007-2013;
- В ЕС най-големи отклонения при добивите има в Средиземноморския регион (Испания и Португалия);
- В останалите южни и северни части на ЕС има колебания на добивите, но те са по-скоро над обичайните средни производствени нива. Обяснява се с климатичните фактори;
- Вариативността на добивите (производствен риск) се оказва по-нисък отколкото ценовата вариативност (пазарен риск).

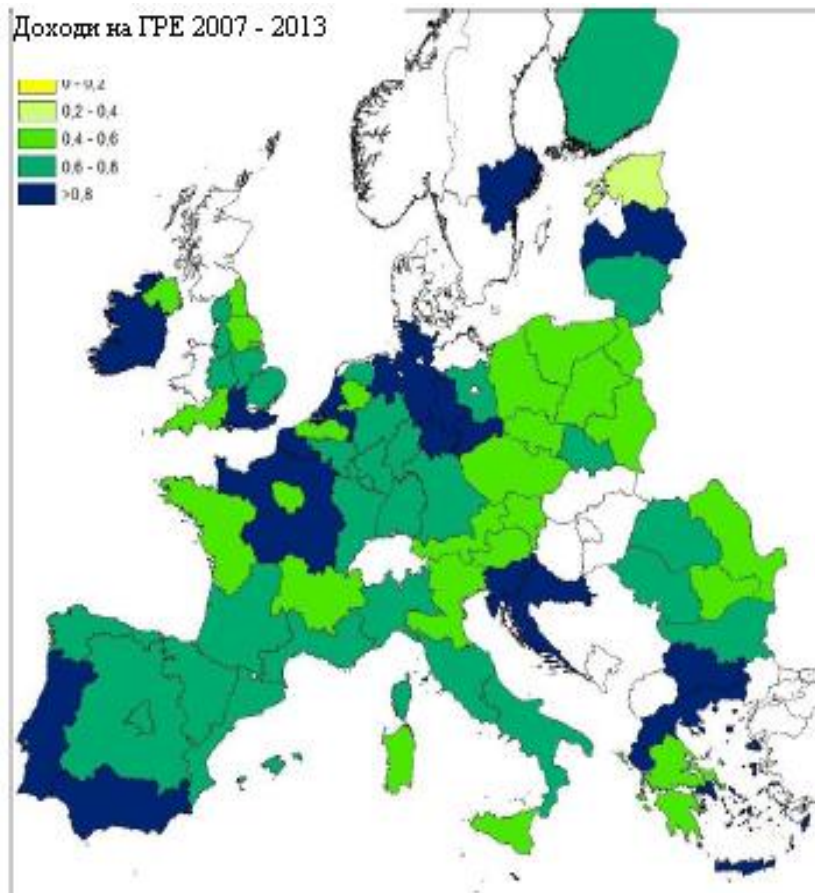
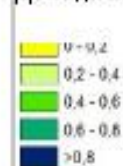
Вариация на доходите (Риск от загуба на доход)

Доходи на ГРЕ 2007 - 2013

Специализирани млечни стопанства

Доходи на ГРЕ 2007 - 2013

Специализирани в зърнопроизводството стопанства

Източник: Presentation at EU Workshop "Study on risk management"

Финансов, институционален, законодателен риск

- **Риск от колебания на валутните курсове и лихвените проценти. В ЕС 1996-2006 – по-висока вариативност на курсовите разлики, а 2007-2013 - обратно;**
- **Институционален риск – състоянието и промените в ОСП. Рефлектиращ в пазарен и риск от загуба на доход;**
- **Прилагането на правото;**
- **Промени в законодателството – глобални споразумения, търговски споразумения, производствени изисквания.**

ЦЕНТЪР ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗИ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (CAPA)

CENTER FOR AGRI-POLICY ANALYSIS (CAPA)

ЗАСТРАХОВАНЕ НА РИСКА В ЗЕМЕДЕЛИЕТО В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Заложена подкрепа за управление на риска в ПРСР 2014-2020 в ОСП

- **Подкрепа за застрахователните премии (11 страни, 206 хил. стопанства и 2,2 млрд. евро);**
- **Подкрепа към Взаимните фондове (3 страни, 418 хил. стопанства и 357 млн. евро);**
- **Подкрепа за инструменти за стабилизиране на доходите (3 страни, 10,5 хил. стопанства, 130 млн. евро);**

2. Форма на организиране на застраховането

- **Частна форма, Взаимни фондове и хибридна форма;**
- **Защита от пазарни рискове – частна (участие на фючърсните пазари) и публични фондове за ценова защита.**

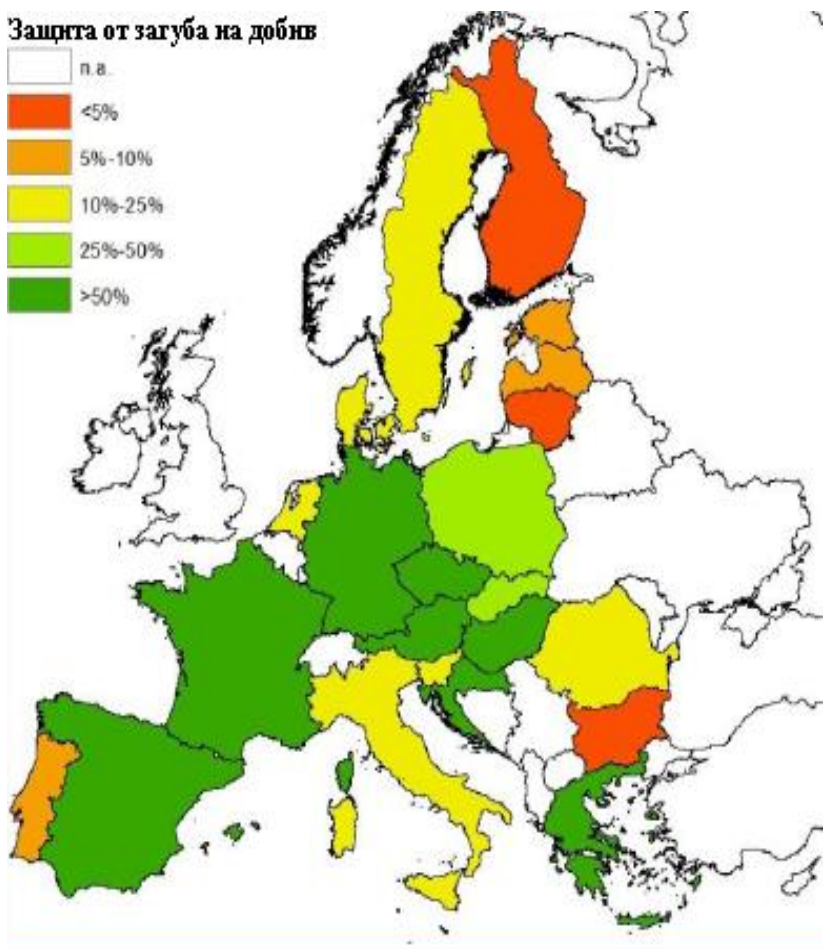
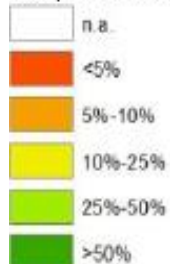
Взаимни Фондове (ВФ)

- Обединява фермери на производствен или регионален принцип;
- Идеята е да работят като застрахователни организации, собствеността е на членовете и разпределяне риска върху всички участници;
- Замислен да осигурява защита срещу болести по растенията, животните, природни бедствия и други явления застрашаващи доходите и съществуването на фермерите;
- ВФ представляват заделяне на финансови резерви от членовете, които се използват при възникване на дадено събитие.

Застраховане срещу загуба на добив

Застраховане срещу загуба на добив

- Висок процент на разпространение – Австрия, Хърватска, Чехия, Франция, Германия, Търция, Унгария и Испания;
- Едносъбитийно срещу многосъбитийно застраховане на площите

Германия - 72% / 5%

Австрия – 60% / 25%

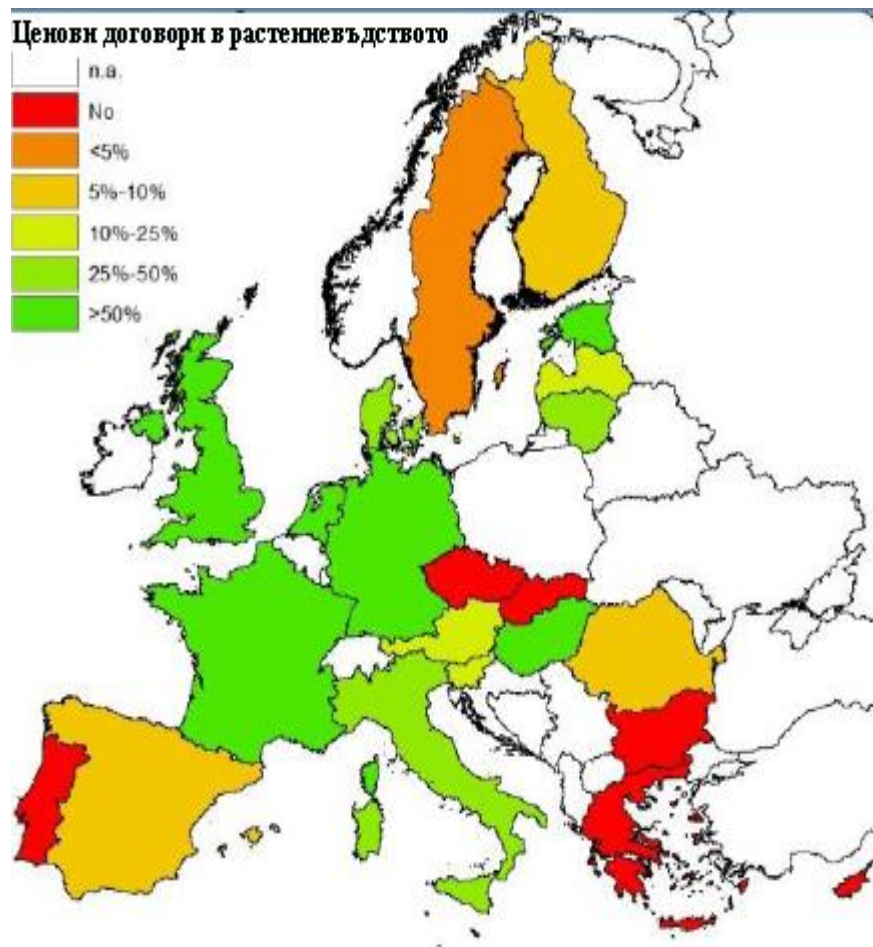
Франция 25% / 28%

Договорни ценови споразумения (ДЦС)

1. За трансфер на ценовия риск по вертикалната верига – преработватели и търговци. Форуюрдата цена може да се определя:
  - Пазарната цена на място (бенчмарк);
  - Средна цена за определен период (пул);
  - Минимална цена;
  - Фиксирана цена;
  - Фючърсна референтна цена.

Форуърдни ценови споразумения растениевъдството

- Разпространение повече от 50% се наблюдава само в 6 страни;
- В различните страни при различните култури се наблюдават различни типове ценови споразумения

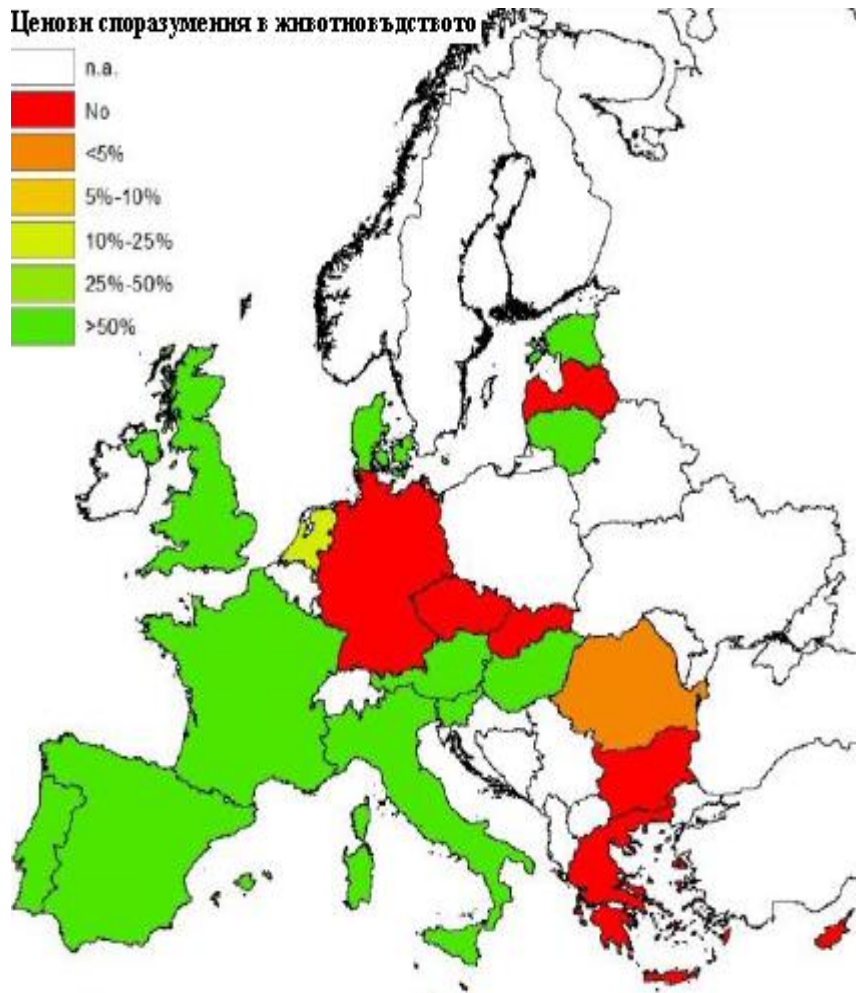
Естония – цена на място

Франция и Холандия – средна цена за определен период

Германия и Унгария – фиксирана цена

Форуърдни ценови споразумения в животновъдството

- Повече страни ги прилагат, но ситуацията е поляризирана;

Австрия, Дания и Естония (мляко) и Дания (свиневъдство) – средна цена за определен период

Литва – фючърсна референтна цена

Италия – минимална цена

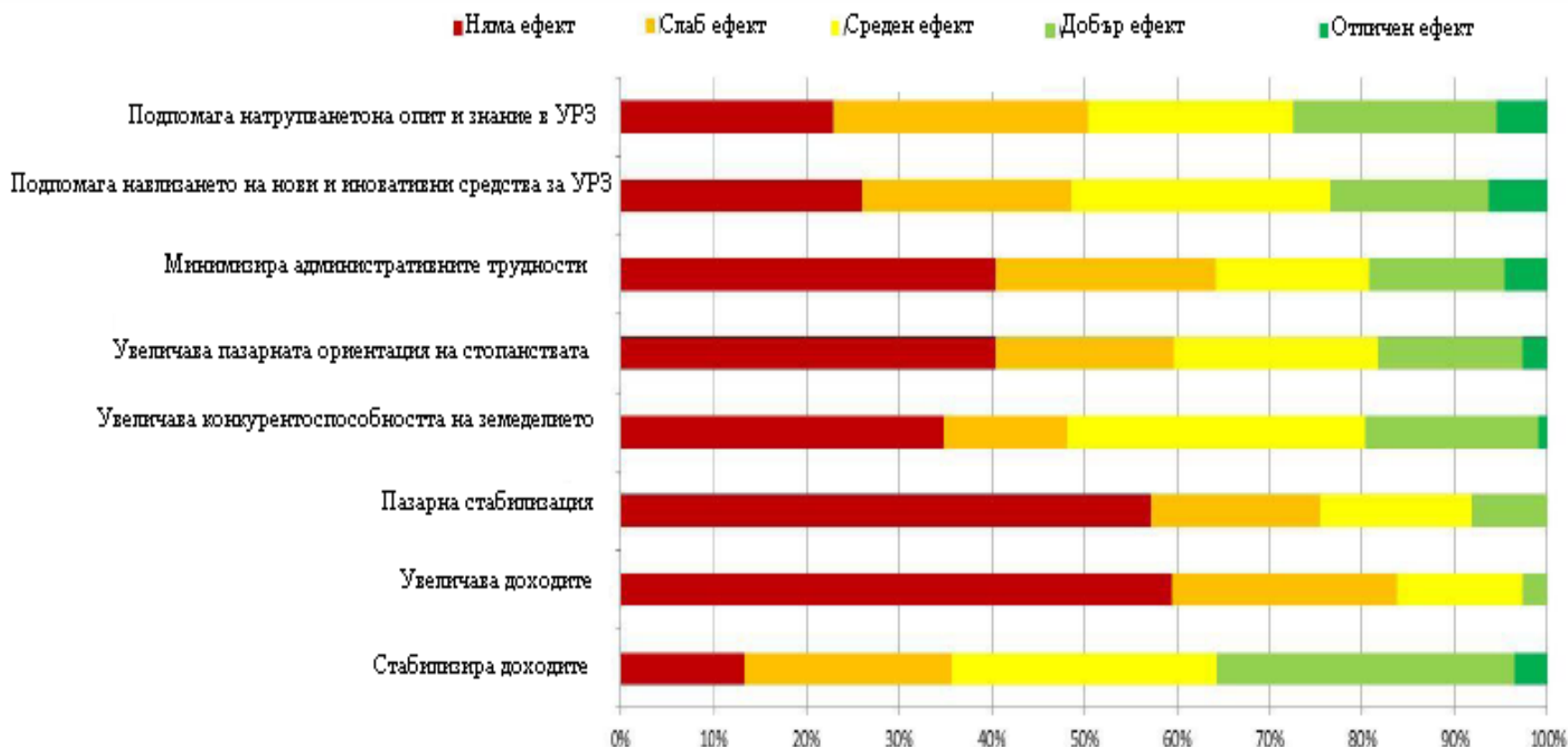
Фактори влияещи за участие на фермерите в застрахователни схеми

Ефекти от прилагането на застраховането в земеделието

Източник: Presentation at EU Workshop "Study on risk management"

ЦЕНТЪР ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗИ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (CAPA)

CENTER FOR AGRI-POLICY ANALYSIS (CAPA)

УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА В ЗЕМЕДЕЛИЕТО В САЩ И КАНАДА

- 1. Директни плащания не се прилагат в САЩ (от 2014 година) и Канада**
- 2. Управлението на риска и подкрепа на земеделските производители се осъществява основно по 2 линии:**
  - Пряк принцип на защита на загуба на доход и при спад на цените (PLC & ARC - САЩ и AgriInvest & AgriStability - Канада), действащи на необвързан референтен принцип;**
  - Застрахователен принцип с държавна подкрепа на застрахователните премии (около 60% в САЩ и 40% в Канада)**

Покритие на загуби от цените (PLC)

1. Плащания се правят, когато цените паднат под определен праг

$$(\$3.70/\text{bu} - \$3.40/\text{bu}) \times 160 \text{ bu}/\text{ac} \times (0.85 \times 350 \text{ ac}) = \$14,280.$$

- Плащанията са свързани с базовата площ и програмния добив;
- Не зависи от текущите производствени решения;
- С изключение на папука, плодовете и зеленчуците, плащанията са необвързани с вида на културите в момента;
- Има много специфики - изисква капацитет и информационно осигуряване.

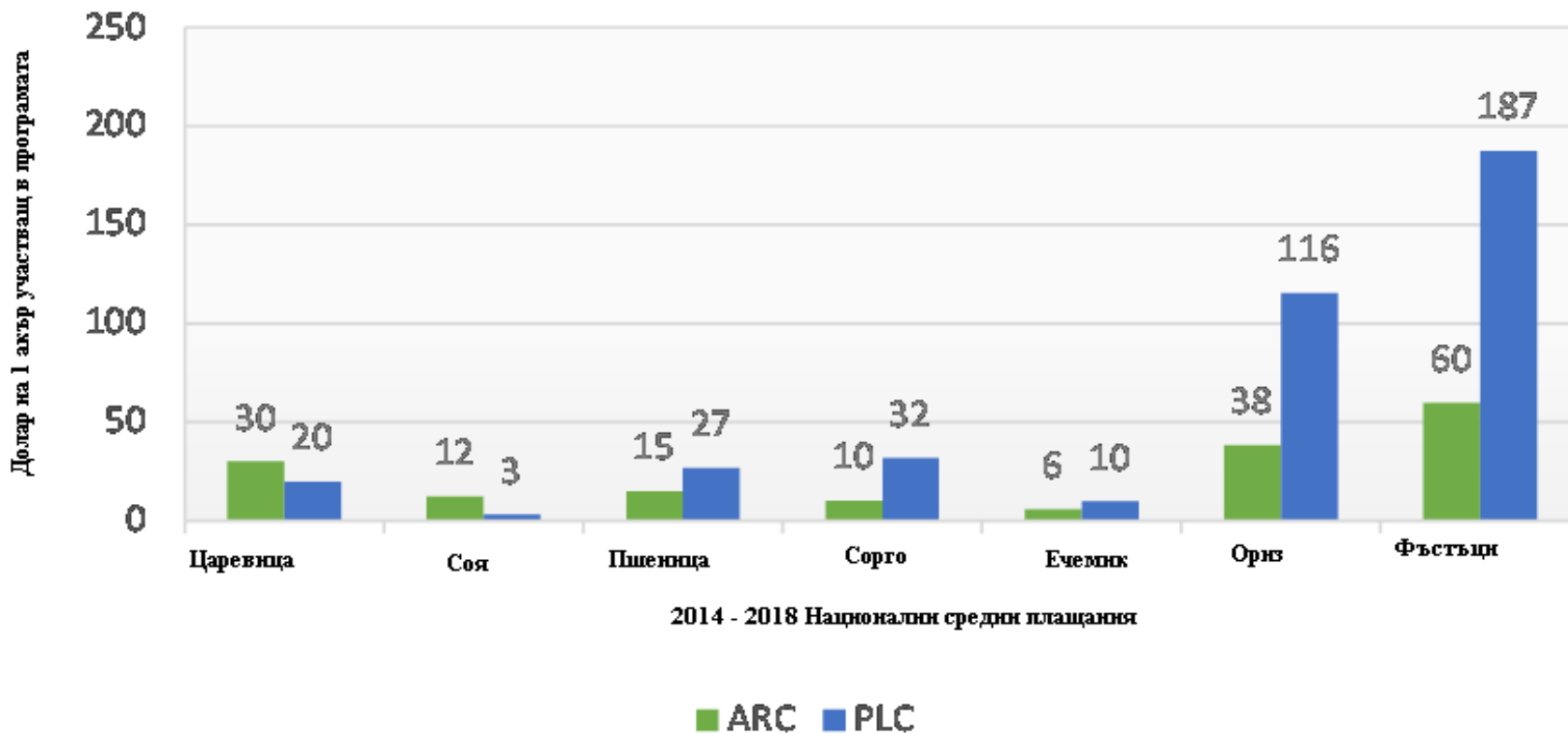

Покритие на земеделския доход (ARC)

1. Плащания се правят, когато доходът падне под определен праг
  - Базов доход - 5 годишен среден подвижен период на пазарните цени умножени по 5 годишен среден добив (община или ферма);
  - Плащания при спад на доходите под 86% от този БД;
  - Плащания върху 85% от базовата площ при критерий на ниво община и 65% при индивидуално стопанство;
  - Максималното плащане е 10% от Базовия доход;
  - Подобно на PLC, ARC не зависи от настоящия производствен избор.

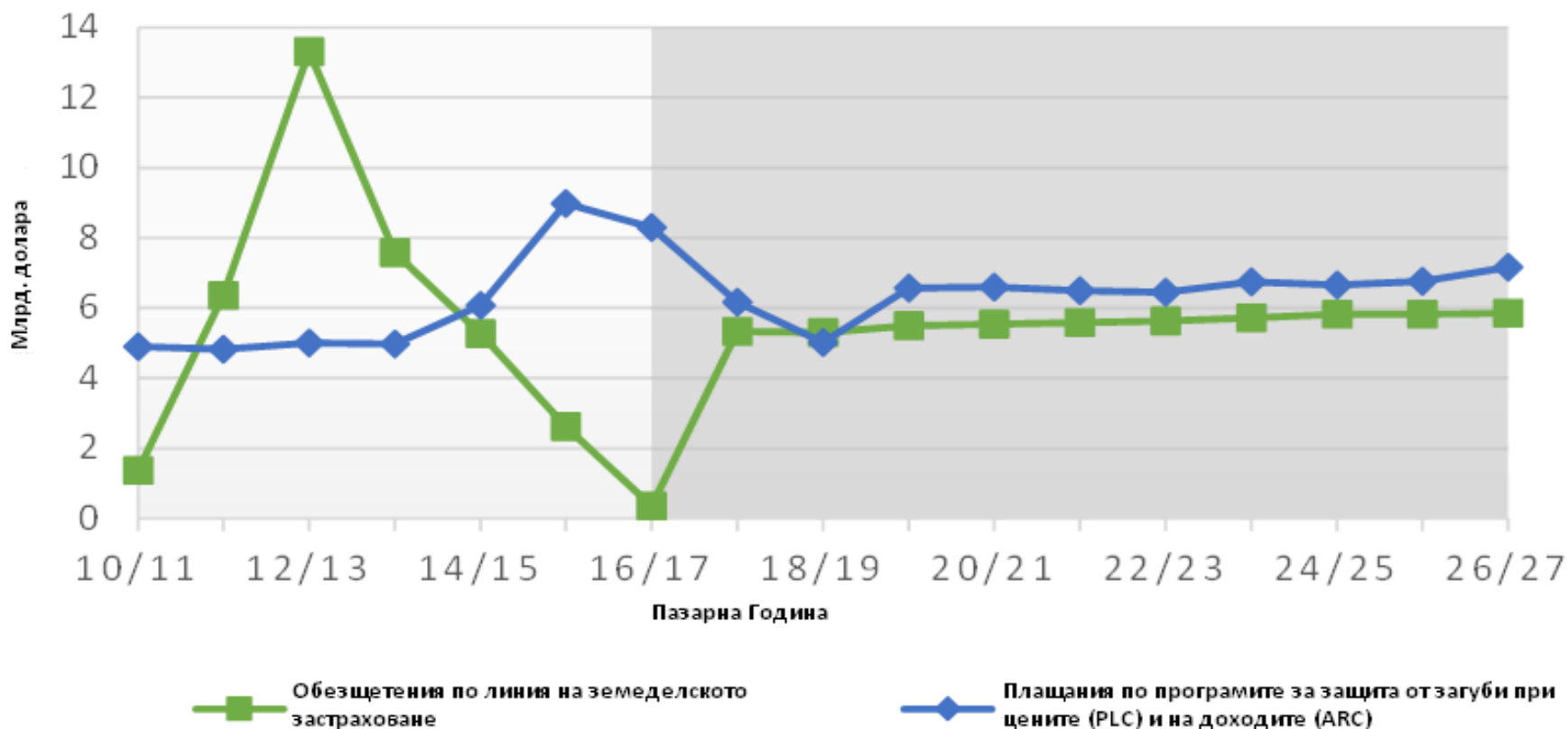

Разлики в плащанията по програмите за защита от загуби при цените (PLC) и на доходите (ARC)

Източник: FAPRI, U.S. Baseline Briefing Book

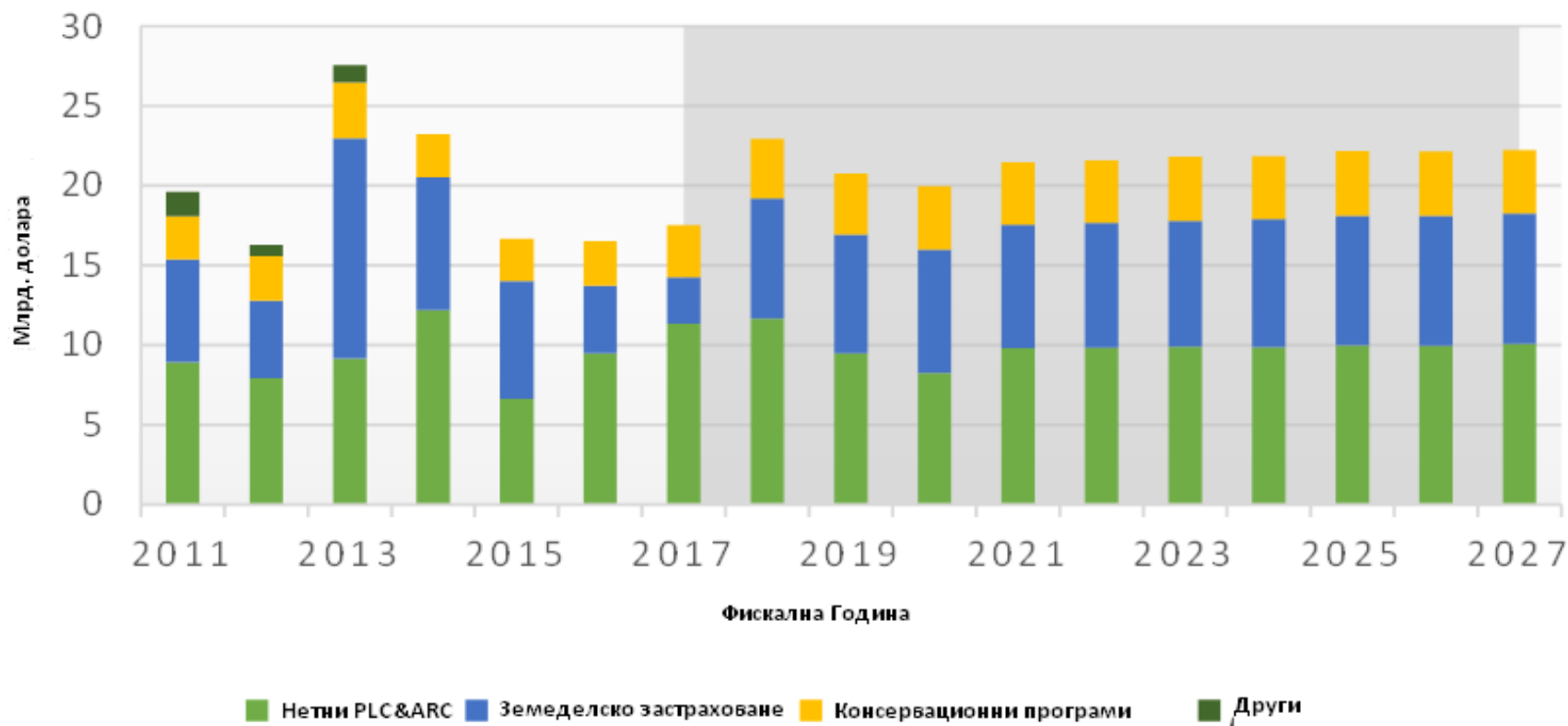
Очаквани плащания по програмите PLC и ARC и при земеделското застраховане

Източник: FAPRI, U.S. Baseline Briefing Book

Общ бюджет за подкрепа \$218 млрд. (2018-2027). Застрахователните обезщетения – \$79 млрд.

Източник: FAPRI, U.S. Baseline Briefing Book

Застрахователни продукти в земеделието (от 1938 г.)

Вид на продукта	Индивидуални- Базирани на цяла ферма	Индивидуални- Базирани на земеделска култура	Базирани на площ По конкретни култури
На основата на производството		<ul style="list-style-type: none"> • Исторически добив • Защита на добива • Долари	<ul style="list-style-type: none"> • Групов план на риска • Пасища, ливади & фуражи-RI and VI • Пчеларство-RI and VI
На основа на дохода	<ul style="list-style-type: none"> • Адаптиран Брутен Приход • Адаптиран Брутен Приход – втори вариант-лек	<ul style="list-style-type: none"> • Защита на дохода • Защита на дохода с изключване на цената по жътва • Актуална история на дохода	<ul style="list-style-type: none"> • Групов план за риска по дохода
На основа на цената			<ul style="list-style-type: none"> • Защита на риска в животновъдството • Брутна норма на печалба в животновъдството

Примери за застрахователна защита на производството

	Защита на дохода	Защита на дохода с изключване на цената при жътва	Защита на добива
Исторически добив	100	100	100
Прогнозирана цена	\$4.00	\$4.00	\$4.00
Ниво на покритие	75%	75%	75%
Прогнозирана гаранция	\$300	\$300	\$300
Фактически добиви	60	60	60
Цена по жътва	\$5.00	n/a	n/a
Гаранция с цена по жътва	\$375	\$300	\$300
Резултат	\$300	\$240	\$240
Обезщетение	\$75	\$60	\$60

Програми за управление на риска в Канада 2013-2018

1. “Плитка” защита на дохода (AgriInvest)

- Правителствена подкрепа до 1% (или 15 хил. долара) от внесен депозит възлизащ на 100% от Годишните нетни продажби;
- Програмата е базирана на дохода;

2. “Дълбока” защита на дохода (AgriStability)

- Фермерско самоучастие от \$3,15 на \$1000 референтен брутен марж (БМ);
- Защита, когато БМ падне под 70% от референтните нива определени на 5 годишна пълзяща база;
- Факторна защита 0,7 на БМ над нивото от 30%;
- Свързано с данъчно отчитане, което води до забавяне на плащанията.

Програми за управление на риска в Канада 2013-2018

1. Земеделско застраховане (AgriInsurance)

- Правителствена подкрепа на премиите: правителство – 36%, провинциалните власти – 24% и фермерът – 40%;
- Прилага се от публични регионални компании или министерство на земеделието;
- Фермерите сами определят нивото на покритие;
- Административните и оперативни разходи се поемат от публичните власти, но се оскъпяват заради презастрахователните схеми с частни компании;

2. Земеделско възстановяване (AgriRecovery)

- Прилага се в случай на природни бедствия и катастрофи и се поема изцяло от федералното правителство.

Разлики между земеделското застраховане в САЩ и Канада

1. При защита на доходите – САЩ - защита на brutните приходи, Канада – brutната печалба (марж)
  2. Канада – застрахователна защита на дохода и на добива, САЩ - едното или другото
  3. САЩ – частни застрахователни компании, Канада – публични регионални корпорации
- В САЩ 1995-2014 г. - платени обезщетения – 102 млрд. долара, 23 млрд. оперативни и административни разходи + 12 печалба платена на застрахователите
  - Фермерска контрибуция в премията – 45 млрд. долара

ЦЕНТЪР ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗИ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (САРА)

CENTER FOR AGRI-POLICY ANALYSIS (CAPA)

ОБОБЩЕНИЕ И ИЗВОДИ

Заклучение

1. УРЗ включва различни средства: технологични, производствени и финансови
2. УРЗ посредством финансови инструменти се осъществява в ЕС, САЩ и Канада основно по 2 линии: пряк, необвързан с производството и застрахователен
3. УРЗ в ЕС, САЩ и Канада се различава значително.
  - ЕС – значителни директни плащания, подкрепящи дохода;
  - В САЩ и Канада – няма директни плащания и около 5% от приходите на площ са от преки и застрахователни трансфери, по около 50%;
  - УРЗ чрез финансови инструменти – по-пазарно ориентирана, съобразена с реалностите, съизмерима със загубите и щетите.

Изводи

1. Прилагането на УРЗ чрез финансови инструменти изисква нова организация – база данни, навременност и релевантност на данните, административен и институционален капацитет, подготвеност на фермерите
2. УРЗ посредством финансови инструменти - в ЕС най-напред чрез пряка защита на доходите. Застрахователната защита допълнителен 2 стълб, но преодоляване на трудности:
  - Субсидиране на премиите;
  - Нивото и фактора на защита;
  - Определяне на загубите и щетите;
  - Преодоляване на недоверието и моралния риск.

ЦЕНТЪР ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗИ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (САРА)

CENTER FOR AGRI-POLICY ANALYSIS (CAPA)

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!